

UZASADNIENIE

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych jest utrzymanie lub odtworzenie w miarę możliwości właściwego stanu przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) dyrektywy siedliskowej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – Dz. U. UE. L 206 z 22.7.1992, z późn. zm.). Dokument ten tworzy ramy prawne do działania wszystkim podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Obowiązek sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916, z późn. zm. - zwanej dalej „ustawą o ochronie przyrody”). Kierując się wspomnianymi powyżej założeniami, plan zadań ochronnych na okres 10 lat ustanawia w drodze aktu prawa miejscowego (w formie zarządzenia), właściwy terytorialnie regionalny dyrektor ochrony środowiska. W myśl art. 28 ust. 5 ww. ustawy plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony tych siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

Dla omawianego obszaru Natura 2000, plan zadań ochronnych ustanowiony został zarządzeniem nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 3827, z późn. zm.).

W związku z zarzutami formalnymi Komisji Europejskiej z dnia 9 czerwca 2021 r., zn. INFR(2021)2025, C(2021)2179, dotyczącymi obowiązku ustalenia precyzyjnych celów ochrony dla każdego obszaru Natura 2000, koniecznym stało się doprecyzowanie celów działań ochronnych wyznaczonych dla niniejszego obszaru. Zgodnie z ww. stanowiskiem Komisji Europejskiej funkcja celów ochrony polega na określeniu, jaki stan gatunków i typów siedlisk na danym obszarze należy osiągnąć, tak aby obszar ten mógł przyczynić się do osiągnięcia ogólnego celu, jakim jest właściwy stan ochrony tych gatunków i typów siedlisk (art. 2 ust. 2 dyrektywy siedliskowej) na poziomie krajowym, biogeograficznym lub europejskim. Zgodnie z wykładnią przedstawioną przez Komisję Europejską aby spełnić tę funkcję, cele ochrony muszą być:

- 1) indywidualnie określone dla danego obszaru, to jest ustalone na poziomie obszaru;
- 2) kompleksowe, to jest obejmujące wszystkie gatunki i typy siedlisk będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty na mocy dyrektywy siedliskowej, które występują w obszarze Natura 2000;
- 3) indywidualnie określone dla przedmiotu ochrony, to jest jasno wskazywać konkretny typ siedliska lub gatunek na danym obszarze;
- 4) indywidualnie określone pod kątem pożądanego stanu ochrony, to jest wyraźnie określające stan, jaki typ siedliska i gatunek na danym obszarze mają osiągnąć; pożądaný stan musi być:
 - a) ilościowy i mierzalny (cele ilościowe, które mogą być uzupełnione celami jakościowymi, takimi jak opis właściwego stanu siedliska lub struktury populacji), jak również raportowalny (umożliwiający monitorowanie);
 - b) realistyczny (uwzględniający rozsądne ramy czasowe i nakłady), spójny (umożliwiający zastosowanie takich samych atrybutów i wskaźników dla przedmiotów ochrony w różnych obszarach);
 - c) kompleksowy (atrybuty i cele powinny obejmować specyfikę danego przedmiotu ochrony i umożliwiać opisanie jego stanu ochrony jako właściwy lub niewłaściwy);
 - d) precyzyjne w odniesieniu do „utrzymania” lub „odtworzenia” stanu ochrony przedmiotu ochrony (odpowiedni poziom ambicji określający niezbędne środki ochrony);
 - e) odpowiadać ekologicznym wymaganiom dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I i gatunków wymienionych w załączniku II występujących na tych obszarach; odzwierciedlać znaczenie obszaru dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typów siedlisk i gatunków.

Opracowanie zmiany planu zadań ochronnych w zakresie celów ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, wynika z konieczności zapewnienia warunków utrzymania i odtworzenia ich właściwego stanu ochrony, z wyjątkiem sytuacji, gdy ze względów przyrodniczych jest niemożliwe lub nieuzasadnione polepszenie tego stanu. Cele działań ochronnych sporządzono na podstawie dostępnych materiałów przyrodniczych, w tym dokumentacji planu zadań ochronnych oraz ekspertyz m.in. pn: „Ekspertyza na potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 w zakresie siedlisk przyrodniczych: 3270, 6430, 6510 oraz 7230”, czy „Raport z monitoringu siedliska 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032”, odnoszących się do przedmiotów ochrony, w stosunku do których celem działań ochronnych było uzupełnienie stanu wiedzy.

Mając powyższe na uwadze zdefiniowano następujące cele ochrony:

Lp.	Przedmiot ochrony	Cele ochrony		Komentarz
		Wskaźnik	Opis	
1	3130 Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z <i>Littorelletea</i> , <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów, na powierzchni 0,01-24 ha (stan niezadawalający – U1).	To efemeryczne siedlisko, występujące głównie w zachodniej części kraju. W granicach obszaru, obecność niewielkich płatów 3130 stwierdzono na terenie zalewanych i osuszanych stawów rybnych w Siedlcach (Staw Dolny, Wyrostowy, Duża Brzezina). Utrzymanie występowania siedliska pod warunkiem zachowania gospodarki rybackiej nie jest zagrożone. Na podstawie prowadzonych badań parametr struktury i funkcji ocenia się jako niezadawalający (U1). Siedlisko cechuje znaczna zmienność pod względem składu i liczby gatunków. Na podstawie prowadzonych obserwacji stwierdzono występowanie 2-3 gatunków charakterystycznych, które jednocześnie stanowią gatunki dominujące na stanowisku. Udział dobrze zachowanych płatów kształtuje się na poziomie 50% powierzchni zajętej przez siedlisko na stanowisku. Z uwagi na charakterystykę siedliska nie jest możliwe precyzyjne określenie udziału siedliska w granicach obszaru, a jego powierzchnia w poszczególnych sezonach może być zmienna. Z tożsamych względów nie jest możliwa poprawa stanu zachowania siedliska. Z powyższych względów odstępuje się od działań zmierzających do zmiany danych Standardowego Formularza Danych (SDF). Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych Biuro Badań, Monitoringu i Ochrony Przyrody „EkoFalk” Michał Falkowski (2021 r.) - dane niepubl.
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie występowania 2-3 gatunków charakterystycznych, na przykład namulnik brzegowy, cibora brunatna, sitniczka szczecinowata.	
		Gatunki dominujące	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie występowania gatunków charakterystycznych jako dominujących w części. Dopuszcza się brak dominacji gatunków charakterystycznych.	
		Udział dobrze zachowanych płatów siedliska	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie dobrze zachowanych płatów siedliska na 50-80% powierzchni zajętej przez siedlisko na stanowisku.	
2	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów, na powierzchni 102 ha (stan niezadawalający – U1).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac nad planem zadań ochronnych (2013 r.) oraz monitoringowych (2016 r.) powierzchnia siedliska wynosi ok. 102 ha, a stan ochrony siedliska określa się jako niezadawalający (U1). Większość spośród badanych zbiorników cechuje się

zbiorowiskami z <i>Nympheion, Potamion</i>	Charakterystyczna kombinacja zbiorowisk w obrębie transektu	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie braku występowania zbiorowisk nymfeidów oraz elodeidów na stanowisku, dopuszcza się obecność dwóch zbiorowisk przy udziale rogatka sztywnego powyżej 25% w zbiorowiskach elodeidów. Pleustofity obecne lub nie (jeśli obecne to powyżej 50% pokrycia powierzchni).	dość dużym zamuleniem i zaawansowaniem procesu łądowienia, objawiającym się wypływaniem i zarastaniem przez gatunki szuwarowe. Lustro wody porasta roślinność z grupy ekologicznej lemniidów, natomiast zbiorowiska elodeidów i nymfeidów wykształcone są fragmentarycznie w miejscach o lepszych warunkach świetlnych. W strefach brzegowych starorzeczy zanotowano trwałą obecność zbiorowisk szuwarowych, zwykle o charakterze jednogatunkowych agregacji, co świadczy o sile presji antropogenicznej wywieranej na zbiorniki. Szeroki pas szuwaru otaczający większość spośród badanych starorzeczy, budują głównie manna mielec oraz jeżogłówka gałęzista. Gatunki te występują na siedliskach bogatych w substancje biogenne, głównie w fosfor i potas. Parametr „specyficzna struktura i funkcje” w większości oceniony został jako niezadowolający (U1) lub zły (U2). Na niezadowolającą bądź złą ocenę tego parametru miały wpływ przede wszystkim wartości wskaźników: charakterystycznej kombinacji zbiorowisk w obrębie powierzchni badawczych, barwy wody oraz jej przezroczystości. W przypadku wielu zbiorników na badanych stanowiskach powierzchnia lustra wody była pokryta w połowie lub w całości przez pleustofity (lemnidy), co miało duży wpływ na warunki świetlne i ograniczało rozwój roślinności zanurzonej. Zwykle w takiej sytuacji notowano występowanie jedynie rogatka sztywnego, który wykazuje dość dużą tolerancję na zacinienie oraz warunki troficzne (występuje w wodach bogatych w biogeny o stosunkowo małej przezroczystości). W zbiornikach w stanie niezadowolającym lub złym nie notowano występowania roślinności o liściach pływających (nymfeidów). Natomiast wspólną cechą zbiorników, w których występowały zbiorowiska z grupy ekologicznej elodeidów inne niż fitocenozy <i>Ceratophylletum demersi</i> była obecność podłoża mineralnego i umiarkowane zamulenie. Z kolei barwa wody i jej przezroczystość zależała w dużej mierze od zaawansowania procesu sukcesji, w zbiornikach wypłaconych i zamulonych, bogatych w biogeny (duża ilość zawiesiny w wodzie), przezroczystość mierzona krążkiem Secchiego nie sięgała dna i dlatego zbiorowiska makrofitów wykształcały się w nich fragmentarycznie tworząc niewielkie płyty reprezentowane zwykle przez jeden gatunek lub też występowała jedynie roślinność z grupy ekologicznej lemniidów – zbiorowiska <i>Lemnetum minoris</i> , <i>Lemnetum trisulcae</i> itp. Z uwagi na charakterystykę siedliska nie jest możliwe zwiększenie jego udziału w granicach obszaru. Z tożsamyh względów nie jest możliwa poprawa stanu zachowania siedliska. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się
	Gatunki wskazujące na degenerację siedliska	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie braku występowania gatunków obcych i inwazyjnych (dopuszcza się obecność moczarki kanadyjskiej).	
	Barwa wody	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie występowania wód o słabo-zielonym lub zielonym zabarwieniu.	
	Konduktywność (przewodnictwo elektrolityczne)	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie przewodnictwa elektrolitycznego na poziomie minimum od 600 do 1030 $\mu\text{S}/\text{cm}$.	
	Przezroczystość wody	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie przezroczystości wody minimum na poziomie minimum 1 m.	

				możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.); Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, dr J. Ruszczyńska, dr J. Święczkowska (2016 r.).
3	3270 Zalewane muliste brzegi rzek	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów, na powierzchni 5,90 ha (stan właściwy – FV).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac nad planem zadań ochronnych (2013) oraz monitoringowych (2018 r.) powierzchnia siedliska wynosiła 2,49 ha, a stan ochrony siedliska określono się jako właściwy (FV). Powierzchnia siedliska stwierdzona podczas badań jest mniejsza od powierzchni podawanej w SDF. Nie oznacza to jednak regresu ani też pogorszenia się jego stanu zachowania. Zarówno spadek, jak i wzrost powierzchni oraz lokalizacja są parametrami znanymi w czasie i przestrzeni. Są to procesy naturalne zachodzące w obrębie nieuregulowanej, o naturalnym biegu rzeki. Zalewane muliste brzegi zależne są od rytmiki sezonowej wód rzeki (krótkotrwałe wezbrania i szybkie odpływy, po którym woda zostaje tylko w korycie) oraz wieloletnich zmian (w znacznym stopniu powtarzające się w określonych cyklach) występujące wskutek erozyjnej i akumulacyjnej działalności wód rzecznych. Różnice w powierzchni i rozmieszczeniu siedliska przyrodniczego 3270 występują nawet w tak krótkim czasie jakim są dwa postępujące po sobie sezony wegetacyjne. Siedlisko występuje jedynie w ujściowym odcinku Liwca, poczynając od Łochowa. Pionierską roślinność tworzą zbiorowiska ze związków <i>Bidention tripartiti</i> i <i>Chenopodion fluviatile</i> , które porastają muliste mady rzeczne, gdzie posiadają swoje optimum siedliskowe. Zbiorowiska letnich terofitów są krótkotrwałe, rozwijają się spontanicznie w różnych miejscach, w okresie niskich stanów wody lub na aluwiach powstałych po ustąpieniu wód powodziowych. Z gatunków charakterystycznych rosną tu m.in.: uczepty – trójlistkowy i zwisły, komosy wielonasienna i czerwona, rdesty – ostrogorzki, szczawiolistny i mniejszy, rzepicha błotna oraz znacznie rzadziej jaskier jadowity. W płatach położonych najbliżej ujścia do Bugu w składzie florystycznym pojawiają się przedstawiciele rodzaju <i>Xanthium sp.</i> W związku z posiadanymi danymi rozważona zostanie zasadność podjęcia prac związanych z aktualizacją SDF. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: Biuro Badań, Monitoringu i Ochrony Przyrody „EkoFalk” Michał Falkowski - Ekspertyza na potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 w zakresie siedlisk przyrodniczych: 3270, 6430, 6510 oraz 7230 (2018 r.).
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie występowania 4 gatunków charakterystycznych na stanowisku, takich jak na przykład: uczepty – trójlistkowy i zwisły, komosy wielonasienna i czerwona, rdesty – ostrogorzki, szczawiolistny i mniejszy, rzepicha błotna.	
		Gatunki dominujące	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie występowania gatunków charakterystycznych jako dominujących.	
		Udział dobrze zachowanych płatów siedliska	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie dobrze zachowanych płatów siedliska na 80% powierzchni zajętej przez siedlisko na stanowisku.	

4	6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów, na powierzchni 88 ha stan właściwy – FV).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac inwentaryzacyjnych (2018 r.) powierzchnia siedliska wynosi 88,81 ha, a stan ochrony siedliska określono się jako właściwy (FV). Różnica w zakresie powierzchni siedliska między danymi z ww. badań, a danymi uzyskanymi w momencie tworzenia obszaru (pow. 46,14 ha) wynika z terminu prac badawczych prowadzonych przez Wojewódzki Zespół Specjalistyczny w 2008 r., co skutkowało niepełnym rozpoznaniem przyrodniczym badanych terenów. 6430 to bardzo zróżnicowane pod względem fizjonomii i składu gatunkowego nitrofilne siedlisko przyrodnicze. Wykształca się jako okrajek zarośli i łągów olszowo-jesionowych <i>Fraxino-Alnetum</i> ale równie często wzdłuż rowów melioracyjnych i brzegów rzeki Liwiec, gdzie platformę dla pnączy stanowią szuwały, m.in. trzcina pospolita. Pod względem fitosocjologicznym reprezentowane jest przez ziołorośla: kianianki pospolitej i kielisznika zaroślowego <i>Cuscuta-Calystegietum sepium</i> , kielisznika zaroślowego i wierzbownicy kosmatej <i>Calystegio-Epilobietum hirsuti</i> , pokrzywy zwyczajnej i kielisznika zaroślowego <i>Urtico-Calystegietum sepium</i> oraz kielisznika zaroślowego i sadzka konopiastego <i>Calystegio-Eupatorietum</i> . Do częstych gatunków, oprócz wyżej wymienionych, należy zaliczyć pnącza – chmiel zwyczajny i przytulię czepną. Kontakt przestrzenny z różnymi zbiorowiskami roślinnymi sprawia, że w składzie florystycznym ziołorośli znajduje się bardzo dużo gatunków towarzyszących, m.in.: wiązówka błotna, tojeść pospolita, czyściec błotny, kozłek lekarski, psianka słodkogórz, podagrycznik zwyczajny, mozga trzcinowata, dzięgiel leśny, szczaw gajowy, rdestówka zaroślowa, żywokost lekarski, uczepek trójlistkowy i jeżyny <i>Rubus sp.</i> Płaty ziołorośli z koleczurką klapowaną <i>Echinocystis lobata</i> nie były kwalifikowane jako siedlisko przyrodnicze 6430. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związane z aktualizacją SDF. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych Biuro Badań, Monitoringu i Ochrony Przyrody „EkoFalk” Michał Falkowski - Ekspertyza na potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 w zakresie siedlisk przyrodniczych: 3270, 6430, 6510 oraz 7230 (2018 r.)
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie występowania 4 gatunków charakterystycznych, na przykład kielisznik zaroślowy, kianianka pospolita, wierzbownica kosmata, sadzic konopiasty.	

5	6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (<i>Arrhenatherion</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów oraz ekstensywnego użytkowania, na powierzchni 1345 ha (stan właściwy – FV).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac inwentaryzacyjnych (2018 r.) powierzchnia siedliska wynosi 1345,45 ha, a stan ochrony siedliska określono się jako niezadawalający (U1). Różnica w zakresie powierzchni siedliska między danymi z ww. badań, a danymi uzyskanymi w momencie tworzenia obszaru (pow. 672 ha) wynika z terminu prac badawczych prowadzonych przez Wojewódzki Zespół Specjalistyczny w 2008 r. W trakcie prac terenowych prowadzonych w 2008 r. znaczna powierzchnia łąk była już po okresie pełnego rozwoju gatunków diagnostycznych oraz w trakcie sianokosów lub bezpośrednio po nich. Dodatkowo brak metodyki oceny i identyfikacji siedliska powodował trudności w jednoznacznej jego klasyfikacji. Siedlisko przyrodnicze reprezentowane w obrębie obszaru, w zależności od mozaiki mikrosiedlisk występującej w dolinie Liwca, przez łąki wiechlinowo-kostrzewowe <i>Festuca rubra-Poa pratensis</i> oraz różne postacie wilgotnościowe łąki rajgrasowej <i>Arrhenatheretum elatioris</i> , reprezentowane przez sześć podzespółów: 1) <i>Arrhenatheretum elatioris typicum</i> . Oprócz rajgrasu wyniosłego <i>Arrhenatherum elatius</i> do charakterystycznych gatunków należą, m.in.: barszcz zwyczajny, chaber łąkowy, dzwonek rozpięchły, koniczyna łąkowa, kozibród łąkowy, kupkówka pospolita, przytulia pospolita, tomka wonna i wiechlina łąkowa, a w miejscach nasłonecznionych i suchych – zawciąg pospolity. 2) <i>Arrhenatheretum elatioris alchemilletosum</i> z licznym udziałem krwawnika pospolitego; 3) <i>Arrhenatheretum elatioris sanguisorbetosum officinalis</i> ze znacznym udziałem krwiściągu lekarskiego, nawiązujące składem gatunkowym do łąk trzęślicowych, z których najprawdopodobniej się wykształciły pod wpływem sposobu użytkowania; 4) <i>Arrhenatheretum elatioris alopecuro-polygotenosum</i> , cechujący się znacznym udziałem ilościowym gatunków przechodzących z wilgotnych łąk należących do związku <i>Calthion palustris</i> , zwłaszcza: rdestu wężownika, ostrożeńca łąkowego, firletki poszarpanej i jaskra ostrego; 5) <i>Arrhenatheretum elatioris caricetosum gracilis</i> z turzycą zaostrzoną przypominające fizjonomią i składem gatunkowym szuwały wielkoturzycowe ze związku <i>Magnocaricion</i> ; 6) <i>Arrhenatheretum elatioris alopecuro-phalaridetosum</i> ze zwiększonym udziałem mozgi trzcinowatej i krwawnicy pospolitej. W runi wszystkich łąk rajgrasowych uwagę zwraca udział wartościowych pod względem gospodarczym gatunków traw oraz roślin motylkowych, w tym: koniczyny łąkowej, wyki płotowej, wyki ptasiej, lucerny nerkowatej, groszku łąkowego. Należy zaznaczyć, że wilgotne postacie łąk rajgrasowych występują przede wszystkim w dolinie Kostrzynia oraz górnym basenie Liwca od Purca, poprzez Golice, Czepielin aż do miejscowości Klimy. Są to
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie występowania 3-4 gatunków charakterystycznych na stanowisku, takich jak na przykład: dzwonek rozpięchły, kozibród łąkowy, przytulia pospolita.	
		Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie pokrycia gatunków silnie ekspansywnych nieprzekraczającego 10% oraz łącznego pokrycia gatunków ekspansywnych poniżej 50%.	
		Ekspansja krzewów i podrostów drzew	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie łącznego pokrycia krzewów i podrostu drzew na transekcie na poziomie 1-5%.	

				<p>tereny zatorfione, o znacznej wilgotności podłoża i występującymi tu zjawiskami immersyjnymi. Znajduje się tu jedno z największych w kraju, obecnie zmeliorowane, torfowisko niskie tzw. Torfowisko Klimonty. Na odcinku od Jarnic do Wołki Paplińskiej znaczna część łąk po sianokosach jest wypasana. Na okresowe spaszanie wskazują gatunki charakterystyczne dla związku <i>Cynosurion</i>, zwłaszcza koniczyna biała. Wyróżnia je również zwiększony udział m.in. krwawnika pospolitego, zawciągu pospolitego i babki lancetowatej. Intensywne użytkowanie sprawia, że część łąk cechuje się zmniejszonym udziałem ilościowym i jakościowym gatunków charakterystycznych, podlega kolonizacji przez rodzime ekspansywne gatunki roślin (m.in. śmiałek darniowy), jest nisko i wielokrotnie koszona co ogranicza rozwój bylin, nawożona oraz podsiewana wysoko produktywnymi gatunkami traw. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace związane z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska nie jest możliwa poprawa stanu zachowania siedliska. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych Biuro Badań, Monitoringu i Ochrony Przyrody „EkoFalk” Michał Falkowski - Ekspertyza na potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 w zakresie siedlisk przyrodniczych: 3270, 6430, 6510 oraz 7230 (2018 r.).</p>
6	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska na powierzchni 9 ha (stan niezadawalający – U1).	<p>Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac inwentaryzacyjnych (2018 r.) powierzchnia siedliska wynosi 9,22 ha (1 stanowisko o powierzchni pomiędzy miejscowościami Kieselany-Żmichy i Niwiski), a stan ochrony siedliska określono jako zły (U2). Różnica w zakresie powierzchni siedliska między danymi z ww. badań, a danymi uzyskanymi w momencie tworzenia obszaru (pow. 0,53 ha) wynika z braku ujęcia płatu zlokalizowanego w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu przyrody Stawy Siedleckie (płat ten uległ zanikowi). Siedlisko wykształciło się w niewielkiej niecce, w pobliżu krawędzi doliny Liwca. Zarastanie przez wierzby <i>Salix sp.</i> spowodowało fragmentację siedliska. Pomimo tego nadal tu rosną, chociaż w mniejszej ilościowości gatunki, które wskazują na mezotroficzne torfowisko przejściowe z rzędu <i>Scheuchzerietalia palustris</i>, ze znacznym udziałem gatunków charakterystycznych dla żyznych torfowisk węglanowych ze związku <i>Caricion davallianae</i>. Z gatunków</p>
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie występowania 9 gatunków charakterystycznych (na przykład wełnianka wąskolistna, fiołek błotny, sit członowaty, siedmiopalecznik błotny, kruszczyk błotny, kukułka krwista, listera jajowata, dziewięciornik błotny i kozłek całolistny) lub pokrycie gatunków charakterystycznych na transekcje na poziomie powyżej 50%.	

		Pokrycie i struktura gatunków mchów	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie całkowitego pokrycia mchów w przedziale 20-50% (mchy brunatne zajmują od 20 do 70% całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki mchów).	<p>charakterystycznych rosną tu: welnianka wąskolistna, fiołek błotny, sit członowaty, siedmiopalecznik błotny, kruszczyk błotny, kukulka krwista, listera jajowata, dziewięciornik błotny i kozłek całolistny. Wszystkie jednak występują w zmniejszonej liczebności. Uwagę zwraca liczny udział ostrożeńca łąkowego, olszewnika kminkolistnego oraz miejscami skrzypu błotnego. Spośród innych gatunków znaczący udział w budowie zbiorowiska ma sadziec konopiasty, który w tym przypadku wykazuje się ekspansywnością. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związku z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska nie jest możliwe zwiększenie jego udziału w granicach obszaru. Z tożsamyh względów w przypadku części wskaźników nie jest możliwa poprawa oceny stanu zachowania, w części przypadków (udział roślin zielnych oraz ekspansja krzewów o podrostów drzew) podjęte działania ochronne powinny przyczynić się do stopniowej poprawy oceny. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych Biuro Badań, Monitoringu i Ochrony Przyrody „EkoFalk” Michał Falkowski - Ekspertyza na potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 w zakresie siedlisk przyrodniczych: 3270, 6430, 6510 oraz 7230 (2018 r.).</p>
		Zakres pH	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie 6-7 pH.	
		Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Stopniowa poprawa wartości wskaźnika (stan zły U2 do stanu niezadawalającego - U1), to jest udział ekspansywnych gatunków roślin zielnych do 5% powierzchni.	
		Ekspansja krzewów i podrostów drzew	Stopniowa poprawa wartości wskaźnika (stan zły U2 do stanu niezadawalającego - U1), to jest udział krzewów i podrostu drzew na poziomie mniej niż 15% powierzchni.	
		Stopień uwodnienia	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie poziomu wody 2-10 cm powyżej lub 10-20 cm poniżej powierzchni torfowiska.	
7	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska na powierzchni 63 ha (stan niezadawalający – U1).	<p>Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac nad pzo (2013 r.) powierzchnia siedliska wynosi 63,51 ha, a stan ochrony siedliska określono się jako niezadawalający (U1). W granicach obszaru występuje 9170-2 Grąd subkontynentalny (<i>Tilio-Carpinetum</i>). Drzewostany tworzą dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata oraz grab. Gatunkami domieszkowymi są: sztucznie wprowadzona sosna zwyczajna, lipa drobnolistna, kłony – zwyczajny i jawor. W przypadku grądów niskich pojawiają się: wiąz szypułkowy, olsza czarna i pojedynczo jesion. Warstwę krzewów tworzy głównie leszczyna zwyczajna oraz odnawiający się grab. Runo w zależności od żyzności i wilgotności gleby, wieku i zróżnicowania przestrzennego drzewostanu oraz warunków świetlnych wykazuje znaczne zróżnicowanie tak pod względem składu gatunkowego jak i struktury. Z gatunków</p>
		Charakterystyczna kombinacja florystyczna	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie typowej dla siedliska kombinacji florystycznej (gatunki charakterystyczne w drzewostanie, występowanie w runie gatunków takich jak: gwiazdnica wielkokwiatowa, gajowiec żółty, groszek wiosenny, kokoryczka wielkokwiatowa,	

			<p>miodunka ćma, nerecznica samecza, perlówka zwisła, przytulia i zawilec gajowy).</p>	<p>typowych dla grądów występują tu m.in.: gwiazdnica wielkokwiatowa, gajowiec żółty, groszek wiosenny, kokoryczka wielokwiatowa, miodunka ćma, nerecznica samecza, perlówka zwisła, przytulia i zawilec gajowy. W płatach zacienionych w runie wzrasta udział ilościowy gatunków ogólnoleśnych, jak: szczawik zajęczy, konwalijka dwulistna i kosmatka owłosiona. Warstwa mszysta grądów jest słabo rozwinięta, a głównym gatunkiem jest tu żurawiec falisty. W Obszarze stwierdzono dwa zróżnicowane siedliskowo i wilgotnościowo postacie grądów w randze podzespołów: 1) grąd czyścicowy <i>Tilio-Carpinetum stachyetosum</i> - wilgotna postać grądu, bardzo bogata florystycznie. Składem gatunkowym nawiązuje do łągów <i>Ficario-Ulmetum</i>. Licznie rosną tu: czyściec leśnych, kalina koralowa, kopytnik pospolity, czworolist pospolity i niecierpek pospolity; 2) grąd typowy <i>Tilio-Carpinetum typicum</i> – najuboższa florystycznie postać grądu i najszerzej rozpowszechniona w Obszarze. Z uwagi na charakterystykę siedliska nie jest możliwe zwiększenie jego udziału w granicach obszaru. Z tożsamyh względów nie jest możliwa poprawa oceny stanu zachowania (na przykład w zakresie udziału martwego drewna należy wskazać, iż zwiększenie jego udziału jest procesem rozciągniętym w czasie, który wykracza poza ramy obowiązującego pzo), niemniej podjęte działania ochronne stopniowo przyczynią się do poprawy aktualnej oceny stanu zachowania. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych Biuro Badań, Monitoringu i Ochrony Przyrody „EkoFalk” Michał Falkowski – dokumentacja pzo (2013 r.)</p>
		Martwe drewno (łącznie zasoby)	<p>Poprawa wartości wskaźnika do stanu właściwego (FV), to jest udziału martwego drewna (łącznie zasoby) powyżej 20 m³/ha.</p>	
8	91E0* Łęgi wierzbowate, topolowe, olszowe i	Powierzchnia siedliska	<p>Utrzymanie występowania siedliska na powierzchni 863 ha (stan niezadawalający – U1).</p>	<p>Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac nad dokumentacją pzo (2013 r.) oraz prac monitoringowych (2016 r.) powierzchnia siedliska wynosi 863,56 ha, a stan ochrony siedliska określono się jako</p>

	jesionowe (<i>Salicetum albo – fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso – incanae</i>), olsy źródłiskowe	Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie zubożonej, lecz opartej na gatunkach typowych dla łągów kombinacji florystycznej (występowanie w warstwie drzewostanu gatunków takich jak m.in.: olsza czarna, wierzba krucha, jesion wyniosły, topola biała, w warstwie podszytu: wierzba krucha, czeremcha zwyczajna, kalina koralowa, w warstwie runa: przytulia czepna, ziarnopłon wiosenny, pokrzywa zwyczajna, chmiel zwyczajny, bluszczyk kurdybanek).	niezadowolający (U1). Wyniki badań wskazują na występowanie zubożonej lecz typowej dla łągów kombinacji florystycznej. W warstwie drzewostanu występuje m.in.: olsza czarna, wierzba krucha, jesion wyniosły, topola biała. W warstwie podszytu: wierzba krucha, czeremcha zwyczajna, kalina koralowa. W warstwie runa: przytulia czepna, ziarnopłon wiosenny, pokrzywa zwyczajna, chmiel zwyczajny, bluszczyk kurdybanek. Parametr struktura i funkcja ogólnie oceniono na niezadowolający (U1), choć poszczególne wskaźniki w ramach podtypów siedliska przyjmują niekiedy skrajne wartości. Część siedlisk łągowych jest obecnie intensywnie zmieniana w efekcie działania bobrów. Ogólnie rzecz ujmując, istotnym elementem oceny siedlisk łągowych jest ich reżim wodny a ten na terenie Ostoi Nadliwieckiej jest zróżnicowany. Mozaikę kompleksów łągowych w z siedliskami olsowymi uznano za naturalną cechę siedliska na tym obszarze. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Z uwagi na charakterystykę siedliska nie jest możliwe zwiększenie jego udziału w granicach obszaru. Z tożsamyh względów nie jest możliwa poprawa oceny stanu zachowania. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.); Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie, Monitoring siedliska 91E0* i siedliska 91T0 na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (2016 r.).
		Gatunki dominujące	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie występowania we wszystkich warstwach gatunków typowych dla siedliska jako dominujących, przy czym dopuszcza się zaburzoną relację ilościową.	
		Obce gatunki inwazyjne obce w podszytu i runie	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie nielicznego występowania najwyżej jednego gatunku inwazyjnego obcego w podszytu i runie.	
		Reżim wodny	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie okresowej dynamiki zalewów.	
9	91F0	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska na powierzchni 119 ha (stan niezadowolający – U1).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac nad pzo (2013 r.) powierzchnia siedliska wynosi 119,98 ha, a stan ochrony siedliska określono się jako niezadowolający (U1). Najlepiej zachowane łągi stwierdzono w

Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	Charakterystyczna kombinacja florystyczna w strefie runa	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszone (stan niezadowolający - FV), to jest utrzymanie typowej, właściwej dla siedliska kombinacji florystycznej (z uwzględnieniem specyfiki regionalnej), m.in. występowanie takich gatunków jak: jasnota plamista, ziarnopłon wiosenny, śledziennica skrętolistna, miodunka ćma, czyściec leśny, bodziszek cuchnący, pokrzywa zwyczajna, kuklik pospolity, podagrycznik zwyczajny, trędownik bulwiasty, gwiazdnica gajowa, gajowiec żółty, kopytnik pospolity, czworolist pospolity i niecierpek pospolity .	uroczysku Klimonty. Drzewostan buduje olsza czarna, której udział wzrósł w wyniku zamierania masowego jasionu. Pomimo to znajdują się jeszcze fragmenty drzewostanów gdzie ten gatunek ma udział 10-20%. Ponadto w drzewostanie występują: wiąz szypułkowy, klony - zwyczajny i jawor, którym towarzyszą pojedynczo ponad 100-letnie dęby szypułkowe. Warstwę krzewów tworzą: czeremcha zwyczajna, leszczyna zwyczajna, porzeczek czerwony oraz podrost drzew, głównie jesionu i wiąz. W bardzo bujnym runie występują m.in. jasnota plamista, ziarnopłon wiosenny, śledziennica skrętolistna, miodunka ćma, czyściec leśny, bodziszek cuchnący, pokrzywa zwyczajna, kuklik pospolity, podagrycznik zwyczajny, trędownik bulwiasty, gwiazdnica gajowa, gajowiec żółty, kopytnik pospolity, czworolist pospolity i niecierpek pospolity. Z uwagi na charakterystykę siedliska nie jest możliwe zwiększenie jego udziału w granicach obszaru. Z tożsamyh względów w nie jest możliwa poprawa oceny stanu zachowania . Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. W zakresie wieku drzewostanu należy wskazać, iż proces ten jest rozciągnięty w czasie i wykracza poza ramy obowiązującego pzo. Źródło danych dokumentacja pzo.
	Gatunki dominujące	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszone (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie występowania gatunków typowych dla siedliska jako dominujących.	
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszone (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie udziału gatunków obcych geograficznie na poziomie poniżej 10%.	
	Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i >50 grubości	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszone (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie udziału martwego drewna leżącego lub stojącego >3 m długości i >50 grubości na poziomie 3-5 szt./ha.	
	Stosunki wodno-wilgotnościowe	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszone (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie okresowych zalewów, podsiąków lub stagnowania wód opadowych.	

10	91T0 Sosnowy bór chrobotkowi (<i>Cladonio –Pinetum</i> i chrobotkowi postać <i>Peucedano – Pinetum</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska na powierzchni 17 ha (stan niezadawalający – U1).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac monitoringowych (2016 r.) powierzchnia siedliska wynosi 17,31 ha, a stan ochrony siedliska określono się jako niezadawalający (U1). Siedlisko obejmuje zwarty obszar drzewostanów sosnowych niskiej bonitacji, porastających wydmy w przykrawędziowej strefie doliny. Gleba bardzo uboga, w podtypie arenosoli, z bardzo słabo rozwiniętym runem roślin zielnych, przewagą mchów i porostów a miejscami, w bardziej zwartych partiach drzewostanów wyłącznie ze ściółą. Najuboższe fragmenty nie są w ogóle porośnięte drzewostanem, co najwyżej krzaczastą formą sosny i mają charakter otwartych wydm piaszczystych lub muraw szcztlichowych. W warstwie drzew: sosna zwyczajna, w warstwie krzewów: jałowiec pospolity i sosna zwyczajna, warstwa mszysta: <i>Cladonia sp.</i> – miejscami z dużym pokryciem, płucnica islandzka, widłoząb Bergera, płonnik jałowcowaty, widłoząb miotlasty, rokitnik pospolity). Chrobotki występują niejednolicie na terenie całego płatu, ale ewidentnie skupiają się w miejscach prześwietlonych, w tym również na skrajach silniej zwartych partii drzewostanu, na pograniczu z otwartą powierzchnią wydm. Jednak ich udział jest na tyle duży, że mają zdecydowany wpływ na charakter siedliska. Plechy są zazwyczaj dwugatunkowe złożone z chrobotka reniferowatego i leśnego, z niewielkim udziałem płucnicy islandzkiej. Stosunek pokrycia porostów i mchów do pokrycia roślin naczyniowych wynosi 90:10, przy czym udział porostów wynosi ok 40%. Drzewostan średniowiekowy, ok 50-70 lat, choć zróżnicowany wiekowo. Spotykane są i młodsze fragmenty. Martwego drewna jest bardzo mało (praktycznie nie występuje). Z uwagi na charakterystykę siedliska nie jest możliwe zwiększenie jego udziału w granicach obszaru. Z tożsamyh względów nie jest możliwa poprawa oceny stanu zachowania siedliska, niemniej działania ochronne powinny przyczynić się do stopniowej poprawy oceny poszczególnych wskaźników (tu wiek drzewostanu). Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie, Monitoring siedliska 91E0* i siedliska 91T0 na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (2016 r.)
		Charakterystyczna kombinacja florystyczna	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie charakterystycznej kombinacji florystycznej na poziomie 80-100% wszystkich gatunków (na przykład w warstwie drzew: sosna zwyczajna, w warstwie krzewów: jałowiec pospolity i sosna zwyczajna, warstwa mszysta: <i>Cladonia sp.</i> – miejscami z dużym pokryciem, płucnica islandzka, widłoząb Bergera, płonnik jałowcowaty, widłoząb miotlasty, rokitnik pospolity).	
		Występowanie i stan populacji chrobotków	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie plech na poziomie średnim.	
		Ogólny stosunek pokrycia porostów i mchów do pokrycia roślin naczyniowych	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie stosunku pokrycia porostów i mchów do pokrycia roślin naczyniowych na poziomie 90:10, dopuszcza się udział porostów na poziomie 40 %.	
		Wiek drzewostanu	Poprawa wartości wskaźnika (stan zły U2 do stanu niezadawalającego U1) na stanowisku, to jest występowanie drzewostanu w wieku 50-90 lat.	
		Obecność drewna martwego w dnie lasu	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie braku występowania martwego drewna (dopuszczalne jest niewielkie, sporadyczne występowanie).	

11	1617 starodub łąkowy <i>Ostericum palustre</i>	Liczebność populacji	Utrzymanie udziału gatunku i stopniowe zwiększenie jego liczebności do powyżej 20 osobników na stanowisku (stan niezadowolający – U1).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac inwentaryzacyjnych (2018 r.) powierzchnia siedliska gatunku wynosi 80 ha, a stan ochrony gatunku określono się jako niezadowolający (U1). Gatunek występuje przeważnie na obrzeżach doliny Liwca, w południowej części obszaru. Zdecydowanie najbogatsze stanowiska występują w okolicach miejscowości Krześlin, Wielgórz, Radzików Stopki. Liczba osobników na stanowisku waha się od 1 do ok 2000. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związane z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania możliwa jest jedynie w zakresie części wskaźników. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: Piotr Kwiatkowski Usługi Ochrony Środowiska KORONGO (2018 r.).
		Powierzchnia zajętego siedliska	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie stanowisk gatunku na powierzchni 80 ha.	
		Gatunki ekspansywne	Poprawa wartości wskaźnika do stanu U1 (niezadowolający), to jest zmniejszenie procentowego pokrycia gatunkami ekspansywnymi do 30 - 60 %.	
		Uwodnienie terenu	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie średniego uwodnienia stanowisk.	
12	4056 zatoczek łąkowiwy <i>Anisus vorticulus</i>	Liczba zebranych osobników	Utrzymanie dotychczasowej liczby zebranych osobników na poziomie <20 os. >0 os. (stan zły – U2)	Najważniejszym celem ochrony jest utrzymanie wskaźników poziomu populacji oraz wskaźników stanu siedliska gatunku na obecnym poziomie. Aby osiągnąć ten cel należy zadbać o to, żeby powstrzymać potencjalne negatywne zmiany w siedlisku. W perspektywie czasu obowiązywania PZO jest mało realne polepszenie stanu ochrony zatoczka łąkowiwego. Cel utrzymania zbiornika w okresie 10 lat wykracza poza okres obowiązywania pzo, z tego względu znajdzie on kontynuację w aktualizacji dokumentu planistycznego. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związane z aktualizacją SDF . W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: Ekspertyza na potrzeby uzupełniania stanu wiedzy o skóńce gruboskorupowej <i>Unio crassus</i> i zatoczku łąkowiwym <i>Anisus vorticulus</i> na obszarze Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 - T. Raczyński Ekspertyzy Środowiskowe Rakus, K. Lewandowski Katedra Ekologii i Ochrony Środowiska Wydział Biologii i Biotechnologii Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (2019 r.)
		Stażność zbiornika	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (FV), to jest utrzymanie stałości zbiornika w okresie 10 lat.	

13	1188 kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Populacja	Utrzymanie populacji na poziomie 550 odżywiających się samców w obszarze (stan właściwy – FV).	W wyniku prac inwentaryzacyjnych wykonanych w sezonach rozrodczych w 2019 i 2020 r. w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka stwierdzono obecność 553 samców kumaka nizinnego odżywiających się głosem godowym. Spośród nich największe zgrupowania odnotowano na zarastających XVIII-wiecznych stawach w Klimontach (powyżej 150 samców) oraz w rezerwacie przyrody Stawy Siedleckie (ok. 110 samców). Tę liczebność należy traktować jako minimalną wielkość populacji. Stopień zachowania cech siedlisk przyrodniczych ważnych dla gatunków: II - elementy dobrze zachowane z uwagi na obecność w obszarze dużej liczny naturalnych zbiorników wodnych, głównie starorzeczy, ekstensywną gospodarkę na większości powierzchni obszaru oraz zachowany naturalny charakter rzeki Liwiec i możliwe zalewanie przez niego łąk. Jednocześnie z powodu zmian klimatycznych, wydłużających się okresów suszy zaobserwowano zanikanie drobnych zbiorników w dolinie Liwca. Daje się zauważyć również trend przekształcania pojedynczych zbiorników w stawy o przeznaczeniu gospodarczym. Na 26 zidentyfikowanych stanowisk, zaledwie 6 charakteryzowało się niezadawalającym stanem zachowania, resztę oceniono jako stan właściwy (FV). W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związku z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania w zakresie pojedynczych wskaźników nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” Ekspertyza herpetologa obejmująca inwentaryzację następujących przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032: 1166 traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> i 1188 kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> NFOŚ (2020 r.)
		Siedlisko	Utrzymanie co najmniej 20 stanowisk w obszarze, w niepogorszonym stanie zachowania, w tym utrzymanie: - udziału szuwaru w powierzchni danego zbiornika na poziomie >25% (stan właściwy – FV), - występowania roślinności szuwarowej o wysokości 1 m lub niższego (stan właściwy – FV), - obecnych płyczn i łagodnego nachylenia brzegów zbiorników (stan właściwy – FV), - < 50% powierzchni zacienienia zbiornika (stan właściwy – FV), - braku barier wokół brzegu zbiornika oraz braku zabudowy (stan właściwy – FV), - niewielkiego udziału populacji ryb w zbiorniku (stan niezadawalający – U1); - obecności co najmniej jednego zbiornika w promieniu 500 m (stan właściwy – FV), - obecność zabudowy wiejskiej, ekstensywnej (stan niezadawalający – U1).	
14	1337 bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	Zagęszczenie rodzin wzdłuż rzek, zagęszczenie wzdłuż rowów.	Utrzymanie zagęszczenia wzdłuż rzek i rowów na poziomie 3 os./ km, procentu pozytywnych stwierdzeń na poziomie >40 i indeksu populacji >60 (stan właściwy – FV).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac na potrzeby pzo (2013 r.) określono stan populacji oraz siedlisk gat. jako właściwy (FV). Populację bobra europejskiego na obszarze Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka szacuje się na 48 rodzin. W przypadku obszaru Natura 2000 „Ostoja Nadliwiecka” przyjęto, iż jedna rodzina bobrowa zasiedla główne ciek wodne na odcinkach o długości średnio 4 km. Wysokie parametry wskaźników stanu siedliska oraz populacji wskazują, iż lokalna populacja bobra europejskiego pozostaje we właściwym stanie ochrony. Zwierzęta wykorzystują

		Baza pokarmowa	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszone (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie obecności i udziału preferowanych gatunków drzew i krzewów oraz pokrycia linii brzegowej na poziomie >80 powierzchni badawczych.	potencjalne możliwości obszaru, rozrodczość i śmiertelność nie odbiegają prawdopodobnie od normy. Wielkość i jakość siedliska jest odpowiednio dobra dla długotrwałego przetrwania gatunku. W chwili obecnej brak jest istotnych negatywnych oddziaływań na populację, nie przewiduje się większych zagrożeń w przyszłości. Nie obserwuje się negatywnych zmian w populacji i siedlisku. Zachowanie gatunku w perspektywie najbliższych 10-20 lat jest niemal pewne. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związku z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.)
		Udział preferowanych zbiorników lub odcinków rzek	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszone (stan właściwy – FV), to jest utrzymanie udziału preferowanych zbiorników lub odcinków rzek na >65 i charakteru strefy brzegowej >0,80.	
15	1149 koza <i>Cobitis taenia</i>	Względna liczebność	Utrzymanie występowania gatunku w obszarze oraz względnej liczebności na minimum poziomie >0,01/ m ² powierzchni połowu (stan niezadawalający – U1).	Kozę odnotowano łącznie na 13 spośród siedemnastu stanowisk badawczych. Udział osobników młodocianych wśród wszystkich odłowionych 236 ryb wyniósł 29,7%. Stan siedliska na poszczególnych stanowiskach był zróżnicowany od niezadawalającego do właściwego. Należy dążyć do utrzymania gatunku na stanowiskach oraz zachowania wysokiej jakości hydrologicznej ciek. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związku z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.)
		Jakość hydromorfologiczna	Utrzymanie jakości hydrologicznej ciek. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związku z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.)	
16	1355 wydra <i>Lutra lutra</i>	Zagęszczenie populacji	Utrzymanie zagęszczenia na poziomie powyżej 1 os./10 km (stan właściwy – FV).	Na podstawie danych uzyskanych w wyniku prac na potrzeby pzo (2013 r.) określono stan populacji oraz siedlisk gat. jako właściwy (FV). Analiza wskaźników stanu siedliska oraz populacji (FV) wskazują, iż lokalna populacja wydry pozostaje we właściwym stanie ochrony. Zwierzęta wykorzystują potencjalne możliwości obszaru, rozrodczość i śmiertelność nie odbiegają prawdopodobnie od normy. Wielkość i jakość siedliska jest odpowiednio dobra dla długotrwałego przetrwania gatunku. W chwili

		Baza pokarmowa	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (FV), to jest utrzymanie biomasy ryb na stanowisku powyżej 10 g/m ² , zróżnicowania gatunkowego ichtiofauny i licznych miejsc rozrodu płazów.	obecnej brak jest istotnych negatywnych oddziaływań na populację (z uwzględnieniem nielegalnego zabijania wydr na terenie stawów rybnych i brakiem zezwoleń na jej redukcję poprzez odstrzał), nie przewiduje się większych zagrożeń w przyszłości. Nie obserwuje się negatywnych zmian w populacji i siedlisku. Zachowanie gatunku w perspektywie najbliższych 10-20 lat jest niemal pewne. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związku z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.).
		Udział preferowanych zbiorników lub odcinków rzek	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (FV), to jest utrzymanie udziału charakteru rzeki o brzegach naturalnych lub półnaturalnych, zadrzewionych, bez barier umożliwiających migrację.	
17	1060 czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	Liczba obserwowanych osobników	Utrzymanie dotychczasowej liczby obserwowanych osobników na poziomie 3-5 os./250 m, utrzymanie występowania gatunku w dowolnym stadium życiowym na 60-80% powierzchni badawczych (stan niezadawalający – U1).,	Głównym celem działań ochronnych powinno być zachowanie niezmnieszonej powierzchni siedliska oraz utrzymanie liczebności gatunku na stanowisku. Wiedza na temat gatunku w obszarze rokuje spełnienie celu działania ochronnego. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związku z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.).
		Baza pokarmowa gąsienic	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie dotychczasowej powierzchni siedlisk na poziomie > 5 ha, w tym utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk stanowiących bazę pokarmową gatunku (zachowanie stanowisk szczawiu, na przykład: szczawiu tępolistnego i lancetowatego; dopuszcza się występowanie szczawiu omszonego).	

		Rośliny nektarodajne	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszone (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk stanowiących miejsce występowania roślin nektarodajnych na poziomie w niewielkich, nielicznych skupisk (zachowanie stanowisk występowania roślin nektarodajnych, na przykład: firletki poszarpanej, ostrożeńca polnego, krwawnicy pospolitej, wyki).	
18	4038 czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i>	Liczba obserwowanych osobników	Utrzymanie dotychczasowej liczby obserwowanych osobników na poziomie 4-8 os./100 m (stan niezadowolający – U1).	Głównym celem działań ochronnych powinno być zachowanie niezmnieszonej powierzchni siedliska oraz utrzymanie liczebności gatunku na stanowisku. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace w związku z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.)
		Powierzchnia	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszone (stan niezadowolający - U1), to jest utrzymanie minimum dotychczasowej powierzchni siedlisk na poziomie 0,2-1 ha.	
		Baza pokarmowa gąsienic	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszone (U1), to jest utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk stanowiących miejsce występowania roślin nektarodajnych (zachowanie stanowisk występowania roślin nektarodajnych, na przykład: firletki poszarpanej, ostrożeńca polnego, krwawnicy pospolitej, wyki).	
		Zarastanie przez drzewa/krzewy	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszone (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie dotychczasowego procentu powierzchni siedliska zarośniętego przez drzewa lub krzewy na poziomie <25%.	
19	1145 piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	Względna liczebność	Utrzymanie względnej liczebności na poziomie >0,05/ m ² powierzchni połowu (stan właściwy – FV).	Badania prowadzone na obszarze ostoi, wykazały, wysoką liczebność gatunku w górnym biegu Liwca, Mochawce i rezerwacie Stawy Siedleckie. Należy dążyć do utrzymania względnej liczebności na poziomie >0,05. W

		Stan siedliska	Utrzymanie miejsc dogodnych do występowania gatunku w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadowolający - U1), w tym: utrzymanie naturalnego przepływu, umiarkowanego udziału osadów organicznych, naturalnej lub półnaturalnej geometrii koryta ciekłu i jej brzegu.	związku w posiadanych danymi podjęte zostaną prace w związane z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.).
20	1037 trzepla zielona <i>Ophionomphus cecilia</i>	Populacja	Przywrócenie występowania gatunku w obszarze.	Zgodnie z dokumentacją do PZO gatunku nie stwierdzono w obszarze. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. Wiedza na temat gatunku pozwala przypuszczać, że może on występować w Ostoi Nadliwieckiej. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.)
		Siedlisko potencjalne	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan zły - U2), to jest utrzymanie udziału siedliska potencjalnego w całej długości odcinka na poziomie <50 %.	
		Klasa czystości wody	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan zły - U2), to jest utrzymanie klasy czystości wody na poziomie IV.	
21	5339 rózanka <i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Względna liczebność	Utrzymanie względnej liczebności na poziomie >0,01 /m ² powierzchni połowu (stan właściwy – FV).	Różanka jest gatunkiem stosunkowo liczny w obszarze Natura 2000. Należy dążyć do utrzymania gatunku na stanowiskach oraz zachowania wysokiej jakości hydrologicznej ciekłu. W związku w posiadanych danymi podjęte zostaną prace w związane z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.)
		Jakość hydromorfologiczna	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym, to jest utrzymanie jakości hydrologicznej ciekłu na poziomie oceny 1,0 - 2,5 - ocena stanowi średnią z ocen 6 elementów hydromorfologicznych, w tym m.in.: geometrii koryta, substratu dennego, mobilności koryta oraz ciągłości ciekłu (stan właściwy - FV).	
		Względna liczebność małży <i>Unio sp.</i> i <i>Anodonta sp.</i>	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie względnej liczebności małży na poziomie >0,1 os./m ² .	

		Stopień zarośnięcia wody przez roślinność	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie niepogorszonym (FV), to jest utrzymanie stopnia zarośnięcia wody przez roślinność na poziomie >50%.	
22	1166 traszka grzebieniasta <i>Tritulus cristatus</i>	Populacja	Utrzymanie populacji na poziomie 20- 200 os. w granicach powierzchni badawczej (stan właściwy – FV).	Liczebność populacji traszki grzebieniastej oceniono na podstawie przede wszystkim poszukiwania jaj wśród roślinności wodnej, a w mniejszym stopniu na podstawie próbkowania, to jest czerpakowania osobników lub, służącego jedynie wykazaniu obecności gatunku, a nie określaniu liczebności osobników w zbiorniku. Gatunek ten wykazuje ekstremalne wahania liczebności wywołane tymczasowym i zmiennym charakterem drobnych zbiorników wodnych, w których odbywa rozród (Pabijan 2010). Na podstawie literatury (Jehle i in. 2011) można przyjąć, że typowa populacja traszki grzebieniastej w zbiorniku rozrodczym wynosi średnio 20-200 osobników. Tym samym przyjęto, że wielkość (osiadłej) populacji traszki grzebieniastej może wynosić minimum 200 osobników, a maksimum 2 000 osobników. Stopień zachowania cech siedlisk przyrodniczych ważnych dla gatunku: II - elementy dobrze zachowane z uwagi na obecność w obszarze dużej liczby naturalnych zbiorników wodnych, głównie starorzeczy, ekstensywną gospodarkę na większości powierzchni obszaru oraz zachowany naturalny charakter rzeki Liwiec i możliwe zalewanie przez niego łąk. W związku z posiadanymi danymi podjęte zostaną prace związane z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” Ekspertyza herpetologa obejmująca inwentaryzację następujących przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032: 1166 traszka grzebieniasta <i>Tritulus cristatus</i> i 1188 kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> . NFOŚ (2020 r.).
		Siedlisko	Utrzymanie co najmniej 22 stanowisk w obszarze, w niepogorszonym stanie zachowania (stan właściwy FV), w tym utrzymanie: - zbiorników o powierzchni powyżej 2000 m ² , optymalnie 400-2000 m ² , - braku lub nieznacznej ilości zbiorników wysychających w 10 latach, - wysokiej jakości wody, - zacinienia zbiorników na poziomie 0-60%, - zarośnięcia lustra wody przez roślinność na poziomie nie więcej niż 60-80%.	
23	1032 skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	Liczebność	Utrzymanie dotychczasowej liczebności gatunku na poziomie minimum od 3 do 10 os./m biegu rzeki (stan niezadowalający – U1).	Najważniejszym celem ochrony jest utrzymanie wskaźników poziomu populacji oraz wskaźników stanu siedliska skójki gruboskorupowej na obecnym poziomie . Aby osiągnąć ten cel należy zadbać o to, żeby powstrzymać potencjalne negatywne zmiany w siedlisku. W związku z

		Zasiedlenie odcinka rzeki	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie dotychczasowego zasiedlenia siedliska na poziomie 100–60% .	posiadany danymi podjęte zostaną prace w związane z aktualizacją SDF. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony gatunku i jego siedliska. W perspektywie czasu obowiązywania PZO jest mało realne polepszenie stanu ochrony Skójki gruboskorupowej. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.).
		Obecność antropogenicznych zmian w budowie koryta	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie minimum nie pogorszonym (stan niezadawalający - U1), to jest utrzymanie charakteru koryta jako naturalnego z niewielkimi przekształceniami, na nie więcej niż połowie badanego odcinka.	
24	1014 poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	Zagęszczenie	Stopniowe przywrócenie występowania gatunku w obszarze.	W 2008 r. stanowisko gatunku zidentyfikowano koło miejscowości Sekłak-Starowola, niemniej badania prowadzone na potrzeby planu zadań ochronnych nie potwierdziły występowania gatunku w obszarze. W 2012 r. stwierdzono liczną populację gatunku w pobliżu granic Obszaru, w pobliżu miejscowości Sekłak- Starowola. W celu zachowania gatunku, po wcześniejszym uzupełnieniu stanu wiedzy o stanowisko Rozlewiska Moszczany pod Sekłakiem (2024 r.), planowane jest rozważenie możliwości i zasadności powiększenia obszaru Natura 2000. Zinventaryzowane stanowisko gatunku charakteryzuje się naturalnością oraz licznym występowaniem osobników dorosłych. Celem działań ochronnych powinno być dążenie do powstrzymania potencjalne negatywne zmiany w siedlisku. Z uwagi na charakterystykę siedliska gatunku, poprawa stanu zachowania nie jest możliwa. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.).
		Powierzchnia potencjalnego siedliska	Utrzymanie wartości wskaźnika w stanie nie pogorszonym (stan właściwy - FV), to jest utrzymanie dotychczasowej powierzchni potencjalnego siedliska na poziomie 10 - 50 %.	
25	1016 poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	Zagęszczenie	Stopniowe przywrócenie występowania gatunku w obszarze.	W 2008 r. stanowisko gatunku zidentyfikowano koło miejscowości Sekłak-Starowola, niemniej badania prowadzone na potrzeby planu zadań ochronnych nie potwierdziły występowania gatunku w obszarze. W 2012 r. stwierdzono liczną populację gatunku w pobliżu granic Obszaru, w pobliżu

		Powierzchnia potencjalnego siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk występowania gatunku, w tym terenów otwartych, porośniętych roślinnością szuwarową, trzcinowisk, turzycowisk na brzegach cieków lub zbiorników, charakteryzujących się wysokim poziomem wód gruntowych, na powierzchni 60 ha (stan właściwy – FV).	miejsowości Sekłak- Starowola. W celu zachowania gatunku, po wcześniejszym uzupełnieniu stanu wiedzy o stanowisko Rozlewiska Moszczany pod Sekłakiem (2024 r.), planowane jest rozważenie możliwości i zasadności powiększenia obszaru Natura 2000. Jedyne, zidentyfikowane w 2012 r. stanowisko gatunku charakteryzowało się naturalnością oraz występowaniem osobników dorosłych. Z tego względu celem działań ochronnych powinno być dążenie do powstrzymania potencjalne negatywnych zmian w siedlisku oraz utrzymanie obszarów spełniających wymagania gatunku dla potencjalnego zasiedlenia. W perspektywie obowiązywania pzo cel wydaje się możliwy do osiągnięcia. Źródło danych: dokumentacja pzo (2013 r.)
--	--	--------------------------------------	--	--

Powyższe cele, po ich przyjęciu, powinny być brane pod uwagę przez podmioty sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000 oraz w trakcie prowadzenia ocen wpływu programów i przedsięwzięć na obszar Natura 2000. Nadmienić także należy, iż w związku ze zbliżającym się terminem zakończenia obowiązywania aktualnego planu zarządzania, w najbliższych latach (2023-2025) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie podejmie działania zmierzające do ustanowienia nowego planu zadań ochronnych.

Zgodnie z art. 28 ust. 3 i 4 ustawy o ochronie przyrody, sporządzający projekt planu zadań ochronnych winien umożliwić zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu, a także zapewnić możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu, na zasadach i w trybie określonym w art. 3 ust. 1 pkt 11 oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029, z późn. zm. - zwanej dalej „ustawą o oś”). Ponadto, w myśl art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy o oś, projekt planu zadań ochronnych zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach.

Zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. poz. 190 - zwanej dalej „ustawą o wojewodzie”), projekt planu zadań ochronnych wymaga uzgodnienia z właściwym terytorialnie wojewodą.

Jak wspomniano, istotnym elementem procesu planistycznego są konsultacje społeczne. W ramach procedury opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, zgodnie z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186, z późn. zm.) oraz ww. przepisów prawa, w dniu 29 listopada 2021 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i tablicach ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie oraz jednostek samorządu terytorialnego na terenie których położony jest obszar Natura 2000, zamieszczono obwieszczenie o zamiarze przystąpienia, przystąpieniu i wyłożeniu projektu zarządzenia zmieniającego planu zadań ochronny do publicznego wglądu. Tego samego dnia obwieszczenie opublikowano także w prasie (Nasz Dziennik nr 276*7238). Tym samym, zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, umożliwiono zapoznanie się z dokumentem oraz złożenie uwag i wniosków do projektu planu zadań ochronnych przez okres 21 dni. W przewidzianym na składanie uwag i wniosków terminie, nie zgłoszono uwag.

Na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy o wojewodzie, Wojewoda Mazowiecki pismem znak: WNP-II.0521.1.19.2023 z dnia 06 kwietnia 2023 r. uzgodnił projekt zarządzenia.

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

1. Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem wprowadzenia zarządzenia jest wypełnienie delegacji ustawowej zawartej w art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916, z późn. zm.).

2. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny.

Projekt planu zadań ochronnych będzie oddziaływał:

- 1) na Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie;
- 2) na właścicieli terenu, na którym znajduje się obszar Natura 2000;
- 3) jako powszechnie obowiązujący akt prawa miejscowego na wszystkie podmioty, które znajdują się lub znajdują w zasięgu terytorialnym objętym jego regulacją;
- 4) na jednostki organizacyjne, których zasięg działania obejmuje teren obszaru Natura 2000.

3. Konsultacje.

Projekt zarządzenia jako akt prawa miejscowego podlega:

- 1) na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. poz. 190) uzgodnieniu z Wojewodą Mazowieckim;
- 2) na podstawie art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody, procedurze udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029, z późn. zm.), postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

4. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie przedmiotowego zarządzenia nie pociągnie za sobą skutków finansowych dla budżetu państwa.

5. Wpływ regulacji na rynek pracy.

Zapisy zawarte w projekcie zarządzenia będą miały umiarkowany wpływ na lokalny i regionalny rynek pracy. Konieczność realizacji zadań przyczyni się do zwiększenia zapotrzebowania na usługi z działów: „Badania naukowe i działalność rozwojowa” Polskiej Klasyfikacji Działalności, wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. Nr 251, poz. 1885, z późn. zm.).

6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny.

Projektowana regulacja nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

8. Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Regulacja przedmiotowego zarządzenia objęta jest prawem UE. Zarządzenie swym zakresem obejmuje teren objęty ochroną w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 na podstawie dyrektywy siedliskowej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – Dz. U. UE. L 206 z 22.7.1992, z późn. zm.), jako specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Nadliwiecka PLH140032. Projekt zarządzenia jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.